Täysistunto

Torstai 11.2.2021 klo 16.00—22.01

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Puolan Kansantasavallan kanssa oikeussuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 1/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Henriksson.

Keskustelu

18.39 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Suomen ja Puolan välillä on voimassa Helsingissä 27.5.1980 tehty sopimus oikeussuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa. Sopimuksen mukaan sopimuspuolen kansalaiset nauttivat toisen sopimuspuolen alueella tuomioistuimissa, syyttäjäviranomaisissa ja muissa viranomaisissa, joiden toimivaltaan siviili-, perhe- ja rikosasiat kuuluvat, samanlaista henkilöön ja omaisuuteen kohdistuvaa oikeussuojaa kuin oman maan kansalaiset.

Värderade talman! Mellan Finland och Polen gäller en i Helsingfors den 27 maj 1980 ingången överenskommelse om rättsskydd och rättshjälp i ärenden av civil- och familjerättslig natur samt i brottmål. Enligt överenskommelsen åtnjuter fördragsslutande parts medborgare på den andra partens område samma rättsskydd som de egna medborgarna i frågor om person och egendom. Det här gäller domstolar, åklagarmyndigheter och andra sådana myndigheter, till vilkas behörighet hör ärenden av civil- och familjerättslig natur samt brottmål.

Puola irtisanoi sopimuksen 11.7.2019. Sopimuksen voimassaolo päättyy 16.10.2021. Perusteena irtisanomiselle oli Suomessa 1.3.2017 voimaan tullut laki avioliittolain muuttamisesta, joka mahdollistaa avioliiton samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa.

Polen sade upp överenskommelsen den 11 juli 2019. Grunden till uppsägningen var lagändringen i Finland som möjliggör äktenskap mellan samkönade par. Uppsägningen har inga konkreta inverkningar på rättshjälp i civila och familjerättsliga ärenden eller brottmål. Inte heller inverkar uppsägningen på det rättsskydd som finska medborgare åtnjuter i polska domstolar och andra myndigheter.

Sopimuksen irtisanomisella ei ole konkreettisia vaikutuksia Suomen ja Puolan väliseen oikeusapuun siviili-, perhe- ja rikosasioissa eikä Suomen kansalaisten nauttimaan oikeussuojaan puolalaisissa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa. Euroopan unionin perustamissopimukset, unionin lainsäädäntö sekä voimassa olevat oikeudellisen yhteistyön instrumentit kattavat sopimuksen palat kokonaisuudessaan.

Tämän lain ehdotetaan tulevan voimaan 16.10. tänä vuonna.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen.

18.42 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Puolan ihmisoikeus-, oikeusvaltio- ja tasa-arvokehitys herättää suurta huolta. Tämän sopimuksen mielenosoituksellinen irtisanominen on yksi esimerkki maan huolestuttavasta kehityksestä. Puola irtisanoi tämän sopimuksen, koska Suomessa on hyväksytty tasa-arvoinen avioliittolaki. Puola siis mielenosoituksellisesti teki tämän irtisanomistoimen, koska Suomi tunnustaa perheiden moninaisuuden ja kunnioittaa ihmisten yhdenvertaisuutta lain edessä. Samaan aikaan Puolassa on käynnissä muutenkin huolestuttava kehitys, jossa oikeusvaltion rakenteita murennetaan valtaa pitävien poliittisten voimien toimesta.

Olemme myös lukeneet jälleen siitä, kuinka Puolan naiset joutuvat taas osoittamaan mieltä oikeuksiensa puolesta, kun maa on edelleen kaventamassa aborttioikeutta, joka on jo valmiiksi yksi Euroopan tiukimmista. Näin tehdään, vaikka me tiedämme, että aborttien kieltäminen ei lopeta abortteja. Se ainoastaan ajaa ne maan alle ja lisää niiden turvattomuutta. Tämä kaikki tapahtuu Euroopassa EU-maassa 2020-luvulla. Tuntuu kuin historian pyörät pyörisivät taaksepäin. Puolan kehitys osoittaa, että oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja ihmisten yhdenvertaisuutta on puolustettava herkeämättä. Tämä on tärkeä oppi meille kaikille ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden ja oikeusvaltion puolustajille Suomessa ja kaikkialla Euroopassa.

Puolalaiset aktivistit, jotka puolustavat aborttioikeutta, ovat lähestyneet muiden maiden toimijoita, myös täällä meidän eduskunnassa istuvia kansanedustajia, ja kysyneet, voivatko puolalaiset tarvittaessa saada abortin muualla Euroopassa. En ole osannut täysin vastata tähän kysymykseen, mutta toivon, että mikäli mahdollista, muut maat voisivat mahdollisimman joustavasti tarjota puolalaisille mahdollisuuden saada abortin tarvittaessa muista EU-maista. Kyse on kuitenkin EU-kansalaisista, joiden oikeuksia heidän oma hallituksensa polkee.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

18.45 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Samalla tavalla kuin edustaja Sarkkinen edellä olen erittäin huolissani Puolan kehityksestä, josta tämä käsiteltävä asia on yksi konkreettinen esimerkki. Kyse ei ole vain systemaattisesta ihmisoikeuksien polkemisesta, oikeusvaltion murentamisesta, vaan myös koko demokraattisen järjestelmän romuttamisesta. Esimerkiksi Puolan aborttilain totaalikiristyminen on oikeusvaltioperiaatteen vastaista. Päätös loukkaa naisten ihmisoikeuksia, asettaa heidän terveytensä ja henkensä vaaraan ja on sukupuolittuneen väkivallan muoto. Päätös on erityisen synkkä, kun sitä kehystää Puolan päätökseen vetäytyä Istanbulin sopimuksesta. Tuhannet ja tuhannet ihmiset ovat kuukausia vastustaneet järkyttävää kehitystä Puolassa, mutta rauhanomaiset mielenosoitukset ovat joutuneet puolalaisten viranomaisten uhkailujen kohteeksi, mielenosoitta-

jat ovat kokeneet liiallista voimankäyttöä viranomaisten taholta ja fyysistä väkivaltaa äärioikeiston taholta. Kaikki tämä on ehdottoman tuomittavaa.

Arvoisa puhemies! Juuri nyt on ensisijaisen tärkeää, että osoitamme kaikin tavoin solidaarisuutta Puolan kansalaisia ja puolalaisia naisia kohtaan, jotka puolustavat ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

18.46 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Suomi ja Puola kuuluvat samaan Euroopan unioniin, samaan arvoyhteisöön, jonka määrittää viime kädessä Euroopan ihmisoikeussopimus ja jäsenyys Euroopan neuvostossa, mikä määrittää sitten demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien perusteet tässä eurooppalaisessa järjestelmässä. Kuten edeltävissä puheenvuoroissa tuli esille, niin Puola ja Unkari, toinen Euroopan unionin jäsenmaa, ovat selkeästi irtaantumassa siitä yhteisestä arvopohjasta, mikä meillä on näissä seksuaalivähemmistöjä koskevissa asioissa, kun niitä on otettu esille.

Nyt minä ymmärsin ministerin esittelystä äsken hyvin selkeästi, että tämä sopimus Puolan ja Suomen välillä koskien oikeussuojaa ja oikeusapua tarkoittaa käytännössä sitä, että puolalaisia Suomessa, niin kuin suomalaisia Puolassa, kohdellaan tasavertaisesti suhteessa oman maan kansalaisiin. Tämä on ollut se sopimuksen lähtökohta. Ja nyt sitten kuitenkin ministeri totesi tässä äsken, että Puolan irtisanoutuminen tästä sopimuksesta säilyttäisi edelleenkin suomalaisten oikeussuojan Puolassa — ymmärsinkö oikein, että myöskin puolalaisten oikeussuojan Suomessa? Jos näin on, niin tämä olisi puhtaasti demonstratiivinen eli mielenosoituksellinen toimi eikä sinänsä vaikuta sitten kansalaisten oikeusturvaan kummassakaan maassa. Minä halusin vain tarkennuksen ymmärtääkseni tämän oikein. Suomen lainsäädäntö siis mahdollistaa samaa sukupuolta olevien avioliiton. Jos toinen samaa sukupuolta olevista henkilöistä, kun menevät avioliittoon, onkin Puolan kansalainen, niin kun Suomessa he voivat mennä avioon mitä ilmeisimmin, niin onko olemassa oikeudellinen ongelma heidän menemisessään Puolaan — tunnistetaanko heidät sitten Puolassa toisella tavalla, onko siellä mahdollisesti joitain oikeustoimia tai jotain vastaavaa? Jäin kyselemään tätä siitä lähtökohdasta, että jos tämä irtisanoutuminen tästä ei vaikuta oikeussuojaan ollenkaan, niin mikä tämän sopimuksen todellinen merkitys sitten ylipäätään on.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.